

**Duchovní síla Slunce • Velikonoce - obraz Grálu
na obloze Parsifalova vnější nevědomost • Měsíční
Matka, nositelka slunečního ducha Krista •
Sjednocení
náboženství v hledání Grálu**

Včera jsem se pokusil podat to, co jsem měl vyslovit o mystériu Grálu a o tom, co s ním souvisí, takovým způsobem, aby bylo zjevné, jak se skutečnosti pozvolna odhalují hledající duši. Nezamlčoval jsem různé věci, kterými hledající duše musí projít, než najde to, co lze nazvat výsledkem bádání v duchovním světě. Samozřejmě velmi dobře vím, že právě moderní věda o duši neboli psychologie (která zůstává tolik na povrchu), setká-li se s takovým výkladem, namítne všechno možné, nebo spíše nemožné, co si jen dovedete představit. A velmi dobře znám všechny pochybnosti, které mohou být z této strany vneseny, velmi dobře vím, jaká kuriózní tvrzení o všelijakých zákonitostech a myšlenkových asociacích či podvědomých představách mohou být předložena.

Přesto jsem, právě s vědomím všech těchto námitek, podal tento výklad bez jakékoli příkrasy, protože právě pro vás, milí anthroposofičtí přátelé, má být důležité, abyste si uvědomili, že výsledky, k nimž lze v duchovním bádání dospět, mohou být dosaženy teprve po překonání všech těch věcí, o nichž jsem včera říkal, že se staví do cesty. A poslední výsledek duchovního bádání, který podle často zmiňovaného životního zákona může zcela jistě vyplynout jako skutečnost, není výsledkem asociovaných myšlenek, jak by se někdo mohl domnívat, nýbrž tyto myšlenky jako poslové vedou k poslednímu výsledku a s výsledkem samotným nemají nic společného.

Chtěl jsem tato slova předeslat jen proto, že nejnovější publikace ukazují, jak znovu a znovu dochází k tomu, že dokonce i takovéto výklady, jsou-li vytištěny na způsob našich cyklů, jsou dávány do rukou lidem zvenčí a ti k nim pak vyslovují ty nejnesmyslnější poznámky, dávají si ovšem záležet na tom, aby věci citovali vytržené ze souvislosti a podobně. Naše anthroposofické hnutí - dovolte,

abych to zde řekl, aniž bych chtěl být jakkoli neskromný - se již rozvinulo natolik, že nastala doba, kdy si leckdo může myslet, že potíráním naší věci udělá dobré obchody. A je známo, že když jde o něco takového, je kdejaký prostředek dobrý.

Mluvil jsem o tom, že na obloze lze skutečně najít písmo, které není Grálem samotným a které Grál samotný ani nedává. Výslovně jsem zdůraznil - taková zdůraznění berte prosím naprosto vážně - že prostřednictvím tohoto písma lze na obloze najít *název* Grálu, nikoli Grál samotný. Poukázal jsem na to, že ve zlatě skvoucím měsíčním srpku, který se nachází na obloze a z něhož se pozvedá, jak může každý při důkladném pozorování vidět, zbývající tmavá část Měsíce, vůči níž jako by onen zlatě skvoucí srpek byl ohraničen - že se tu v okultním písmu ukazuje jméno Parsifalovo.

Ovšem dříve než budeme v našem výkladu pokračovat a než se pokusíme tento obrazec na obloze interpretovat, musím upozornit na jeden důležitý zákon, na jednu důležitou skutečnost. To, co zde vzniká jako zlatě skvoucí srpek, vzniká tím, že na Měsíc dopadají fyzické sluneční paprsky. Jelikož Slunce svítí odsud, osvětluje Měsíc na této straně, a osvětlenou část vidíme jako zlatě skvoucí miskou. V ní spočívá tmavá hostie: fyzicky, neosvětlená část, ta část, která zůstává tmavá, kam nemohou proniknout sluneční paprsky; duchovně ještě něco jiného.

I když sluneční paprsky, které dopadají na část Měsíce, jsou ve zlatém lesku odráženy, něco fyzickou hmotou přesto prochází. Tím, co prochází, je duchovno žijící ve slunečních paprscích. Duchovní síla Slunce není na rozdíl od jeho fyzické síly zadržována a odrážena nazpět. Prochází hmotou Měsíce, a tím, že je zadržována silou Měsíce, vidíme právě v tom, co zde spočívá ve zlaté misce, ve skutečnosti duchovní sílu Slunce. Můžeme tedy říci, že v temné části Měsíce, kterou vidíme, spatřujeme* duchovní sílu Slunce. Podíváme-li se tedy na Měsíc, ve zlatě skvoucí části, v části představující miskou, vidíme fyzickou sílu Slunce. Takže sluneční duch ve skutečnosti spočívá v měsíční misce.

* V něm. orig. *schauen*, což může znamenat i *zříme*. (Pozn. překl.)

A nyní vezmeme v úvahu všechno, co jsme kdy řekli o tomto slunečním duchu a jeho vztahu ke Kristu, a to, co Měsíc činí fyzicky, se nám bude jevit jako důležitý symbol. Tím, že odráží sluneční paprsky a vytváří tak zlatě skvoucí miskou, se nám ukazuje jako nositel slunečního ducha: tento duch je uvnitř v podobě kotouče s charakterem hostie.

A nyní si připomeňme, že v pověsti o Parsifalovi se zdůrazňuje, že na onen Velký pátek, tedy o Velikonocích, sestoupí z nebe hostie, je ponořena do Grálu, obnovena, jako omlazující potrava je ponořena do Grálu, o Velikonocích, kdy je i Parsifal poustevníkem znovu upozorněn na Grál - o Velikonocích, jejichž význam pro Grál byl i díky Wagnerovu *Parsifalovi* znovu přiblížen lidstvu.

Připomeňme si, že stanovení Velikonoc se děje podle dávné tradice, jedné z tradic, jež patří k tomu, co jsem naznačil včera: k trvajícím působení Kristova impulsu v hlubinách duše. Na jaký den se stanovují Velikonoce? Když jarní Slunce, tedy Slunce přibývající na síle - náš symbol Krista - má svůj den, svou neděli* po jarním úplňku. A jaký je na obloze jarní úplňk o Velikonocích? Jaký musí na obloze být o Velikonocích? Jakmile nastane úplňk, Měsíc se musí začít, alespoň trochu, stávat srpkem. Musí se stát viditelným něco z té temné části, musí zde být něco ze slunečního ducha, který dostal svou jarní sílu. To znamená, že podle oné dávné tradice se o Velikonocích musí na obloze objevit tento obraz svátého Grálu. Tak to musí být. O Velikonocích tedy může každý spatřit obraz Svatého Grálu. Za tím účelem jsou Velikonoce náležitě stanovovány podle dávné tradice.

Pokusme se nyní ještě dále zorientovat v tom, jak mohlo vzniknout - více i na základě toho, co se odehrává v hlubinách duševního života - všechno, co souvisí s pověstí o Parsifalovi. Včera jsme se již zmínili o tom, že síla projevující se v Sibylách musí být zmírněna, musí být prostoupena Kristovým impulsem, a v takovéto zmírněné formě musí povolna opět vystupovat.

(...)

Jaká to byla doba, když Parsifal vstoupil do hradu Grálu, dosud

nevědoucí, nepřipravený tázat se - podle pozdější tradice, podle tradice, kterou přijal Wolfram z Eschenbachu? Jaká to byla doba, když Parsifal vstupuje do hradu Grálu, kde leží Amfortas s ránou a při Parsifalově vstupu působí rána nesmírné bolesti? V jaké době vstoupil Parsifal do hradu Grálu? Pověst vypravuje, že to byla doba Saturnu; Saturn a Slunce stály současně v Raku, kulminovaly. Vidíme tedy, jak se souvislost mezi Zemí a hvězdami hledá až k těm nejjemnějším vlivům. Byla to doba Saturnu!

Neděle je v němčině *Sonntag*, tedy *den Slunce*. (Pozn. překl.)

A když badáme, jak, jakým způsobem dospívá Parsifal postupně ke svému vědění, co zjišťujeme? Jaký je vlastně Parsifal? V jistých věcech je nevědoucí! Je udržován v nevědomosti. O jakých věcech je udržován v nevědomosti? Inu, slyšeli jsme, že Kristův impuls plyne dál jakoby v podzemí, v hlubinách duše; nahoře se odehrávají teologické rozepře a dávají vzniknout tomu, co se pak stává tradičním křesťanstvím. Sledujme osobu Parsifala, jak ji líčí pověst: O ničem z toho nic neví. Je udržován v nevědomosti právě o tom, co se odehrávalo na povrchu. O tom všem nemá nic vědět. Je tak ochráněn před vším, co se odehrálo na povrchu. Poznává to z pramenů, které čerpají z hlubin duše, jak jsme včera slyšeli: Nejprve, když nevědoucí opouští hrad Grálu, od ženy, která oplakává zemřelého ženicha ležícího na jejím klíně; od poustevníka, který je uveden do spojení s mystickými silami; a od síly Grálu - neboť je to na Veliký pátek, kdy přichází k poustevníkovi: síla Grálu do něj již působí, ač si toho dosud není vědom.

Parsifal je tedy člověk, který nic nevěděl o tom, co se odehrávalo na povrchu vědomí; člověk, který je uveden do spojení s podvědomými prameny, objevivšími se v novější době; člověk, který má z těchto pramenů čerpat. Je to člověk, jehož srdce a duše mají v nevinosti zůstat nedotčeny tím, co člověku v životě přináší vnější svět, a má přijmout tajemství Grálu. Těmi nejvyššími, nejčistšími, nejušlechtlejšími duševními silami má přijmout tajemství Grálu. Musí

potkat někoho, kdo nedosáhl duševních sil, jež mají plně prožít tajemství Grálu: musí potkat Amfortase. My víme: Amfortas je sice vyvolen za strážce Grálu, propadl však do nižších sil lidské přirozenosti. A jedná se zde o *to, jak* propadl do nižších sil lidské přirozenosti, neboť to dává do souvislosti se strážcovstvím Grálu: z rozkoše a žárlivosti zabil svého protivníka. Všechny tyto věci jsou samozřejmé; a jelikož tyto věci znovu a znovu narážejí na neporozumění, je třeba poukázat na to, že anthroposofie nechce učit askezi. Za tím se skrývá něco mnohem hlubšího.

(...)

Neboť Kristus, jenž se vylil do zemské aury, se stal pánem Země, duchem Země. K vesmírným záležitostem, jak se o ně staral dvůr krále Artuše, se člověk mohl blížit pomocí sil Země; k vlastním záležitostem Grálu se však nesměl blížit pomocí působení pozemských sil, jak tomu bylo u Amfortase. Člověk, který se k tajemstvím Grálu blížil pomocí takovýchto sil, musel být bolestivě dotčen. A jelikož bylo působení hvězd prostoupeno Kristem, musíme si člověka, který sice nepojal nic z rozepří odehrávajících se na vnějším povrchu, který se však díky své karmě nacházel v bodu, kdy jeho duše mohla být přijata Kristem - takového člověka si musíme dát do souvislosti se silami, jež jsou naznačeny v symbolu saturnské doby, to znamená: Saturn a Slunce stojí současně ve znamení Raka. Ten, v kom působí Kristův impuls dosud jaksi v podzemí, v podvědomých hlubinách duše, Parsifal, přichází se saturnskou silou, a rána pálí tak, jak ještě nikdy nepálila.

Tak vidíme, jak se ohlašuje novější doba. Parsifalova duše má spojení s podvědomými dějinnými impulsy, prostoupenými Kristovou aurou, s Kristovými impulsy, i když to Parsifal zatím neví. To, co vládlo dole a vedlo dějiny lidstva, však má zvolna vystupovat nahoru. Proto se musí postupně učit chápat to, co nikdy nebude pochopeno, pokud se k tomu nebudeme blížit s nevinnými, čistými duševními silami, co také nikdy nemůže být pochopeno, pokud se k tomu blížíme pomocí tradičního vědění, pomocí učenosti. Můžeme to pak vidět - neboť to pak vzešlo a stalo se to téměř stejně všední záležitostí jako samotný nebeský Grál, jenž vyslovuje ono jméno - je

to však obnovení, jiné utváření toho, o co svého času bojoval hebrejský starověk.

Postavme se před Matku, pojatou jako Pannu, s Kristem na klíně a vyslovme to: Kdo dokáže pociťovat posvátno, má před tímto obrazem pocít svátého Grálu. Všechna ostatní světla, všechna ostatní božstva blednou ve svitu této svaté misky, této měsíční Matky dotčené Kristem, nové Evy, nositelky Krista jako slunečního ducha. Dávej pozor, co - víc ještě, jak!* A pohlédněme do duše Parsifalovy, jak se mu poté, co opustí hrad Grálu, naskytne obraz nevěsty a ženicha, který ho spojí s podvědomými silami Krista; jen se podívejme, jak o Velikonocích, kdy obraz Grálu musí být hvězdným písmem zapsán na oblohu, dává poustevník ponaučení jeho nevinné duši; sledujme, jak jede na koni - včera jsem to výslovně zdůraznil - ve dne v noci, zatímco ve dne pozoruje přírodu a v noci má často před sebou nebeské znamení svátého Grálu, jak jede na koni, před sebou zlatě skvoucí měsíční srpek a v něm hostii, Kristova ducha, ducha Slunce; pohlédněme na to, jak je připravován na svou cestu, pomocí souladu mezi obrazem panenské matky se synem-ženichem a znamením nebeského písma, aby porozuměl tajemství svátého Grálu; hledme, jak v jeho duši spolupůsobí to, co osudy Země prostoupilo v podobě Kristova impulsu, s hvězdným písmem, jež má být obnoveno; pohlédme, jak je vše, co je prostoupené Kristem, spřízněné se silami hvězd... Parsifal, jelikož musel nastoupit v době saturnské, musel také způsobit, že rána toho, kdo u Grálu neprodléval náležitým způsobem, pálila ještě více.

Dávej pozor, co - víc ještě, jak! Neboť se nejedná o to, abychom tyto věci charakterizovali slovy - ať už slovy, která jsem teď použil, nebo jinými. Ke Grálu se nikdy zcela nepřiblížíme nějakými slovy nebo dokonce filosofickou spekulací. Ke Grálu se přiblížíme, do-

* Citát z *Fausta*, II. díl, 2. dějství, Laboratoř, Homunkulus: „Nach Vorschrift sammele Lebens-elemente / Und füge sie mit Vorsicht eins ans andre. / *Das Was bedenke, mehr bedenke Wie.*“ (Česky v překladu O. Fischera: „...elixír života zde z prvků skládej / a dávej pozor, co se má tam dáti, / víc ještě, jak se všechno promísí.“) Jinými slovy: „Co“ je důležité, ještě důležitější je ale „jak“. (Pozn. překl.)

kážeme-li všechna tato slova proměnit v cit a dokážeme-li cítit, že v tomto svátém Grálu můžeme pocítit souhrn všeho svátého - že můžeme pocítit splývání toho, co sem přešlo z Měsíce, co nejprve vystoupilo v pozemské matce Evě a co se pak v obnovené podobě objevuje v panenské Matce, co se stalo pánem Země v bohu Jahvem a co se jako nový pán Země objevuje v bytosti Krista, jenž se vylil do aury Země.

Cítíme splývání toho, co působí dolů z hvězd a co je symbolizováno hvězdným písmem, s tímto pozemským vývojem lidstva. Když si to všechno uvědomíme a pak to procítíme jako souznění dějin lidstva s hvězdným písmem, pochopíme také tajemství, jež má být vyjádřeno slovy, která byla Parsifalovi svěřena a doznívají v pověsti: Pokaždé, když zemře král Grálu, skutečně povoláný strážce Grálu, objeví se na svátém Grálu jméno jeho důstojného nástupce. Tady má být přečteno; je to tedy výzva opět se naučit číst hvězdné písmo v nové podobě.

Pokusme se, milí přátelé, stát se hodnými toho, abychom se opět naučili číst toto hvězdné písmo v nové podobě; pokusme se ho naučit číst tak, jak nám teď musí být dáno. Neboť to v podstatě není nic jiného než čtení hvězdného písma, snažíme-li se rozebrat si lidskou evoluci na vývoj saturnský, sluneční, měsíční, zemský až ke stádiu Vulkánu. Musíme však poznat, v jakých souvislostech chceme v naší době hvězdné písmo luštit. Učiňme se toho hodnými! Neboť se zbůhdarma nevypráví, že Grál byl nejprve zase odnesen ze svého místa a že pro následující dobu nebyl vnějším způsobem vnímatelný. Považujme to, co můžeme pěstovat v naší anthroposofii, za obnovené hledání Grálu a pokusme se poznat význam toho, co kdysi promlouvalo jako z podvědomých duševních hlubin a co teprve pozvolna vystupovalo do vědomí lidí. Pokusme se to poněnáhu proměňovat ve stále vědomější řeč! Pokusme se vybádat moudrost, jež nám může znovu odhalit souvislost pozemského a nebeského, jež nám ji může odhalit bez staré tradice, tak, jak se ji snažíme najít, jak musí být v současnosti zjevena.

(...)

A když se podíváme na Evropu, na Západ starých dob, na před-

atlantské a poatlantské epochy, na vzpomínky na atlantská období, ožívající v době poatlantské, když se podíváme, jak v řecké kultuře, ve službě bohu Apollónovi zaznívají poslední dozvuky, které ukazují, jak byl kdysi ve vyšších světech prostoupený Kristem pozdější náatský Ježíš, jenž pak sestoupil a vykonal mystérium na Golgotě - tedy Kristem prostoupený náatský Ježíš - když to budeme sledovat, zeptáme se pak: Odkud vlastně přišel Kristus? Jak se pohyboval, když sestupoval, aby se stal pánem Země, jak se pohyboval? Pohyboval se od západu na východ, a pak zase z východu na západ. Z oblasti vyšších hierarchií samotných sestoupil do svých vnějších schrán. Snesly ho bytosti vyšších hierarchií, k nimž patřil.

Pověst o Parsifalovi nám krásně připomíná, že tomu tak je, když říká: Sbor andělů přinesl Titurelovi svátý Grál, pravé tajemství Ježíše Krista, tajemství spojení mezi pánem Země a panenskou Matkou; a sbor andělů na něj zase čeká ve sféře vyšších hierarchií. Hledáme-li ho tam, pak porozumíme hledání našeho anthropo- sofického světónázoru - pak budeme pozvolna víc a víc pronikat k pocitu, k pociťování vedoucímu od hvězdného aspektu svátého Grálu k jeho aspektu lidskému, k matce s Ježíšem, s Kristem.

Tím jsme se, milí přátelé, pokusili tak trochu poukázat na oblast lidských dějin, nakolik jsou tyto dějiny nesené duchovními silami. A jestliže jste pocítili něco z toho, co jsem svými slovy chtěl podnítit nejen ve vašem myšlení, nýbrž ve vašem srdci, pak bylo dosaženo toho, co mělo být řečeno tímto přednáškovým cyklem. Tento cyklus jsem mohl zrovna tak dobře nazvat „O hledání svátého Grálu“. Budiž přenecháno úsudku každého, zda tím, co je zde míněno souladem všech náboženství, se jednou sblíží všechny konfese rozšířené na Zemi. Budiž přenecháno každému, aby to sám pro sebe rozhodl. A každé duši budiž také přenechán úsudek o tom, zda to, co nazýváme jednotou náboženství, je tím, co jsme se pokusili charakterizovat jako nalezení svátého Grálu, vystiženo lépe než leccos jiného, co hovoří o jednotě náboženství; přitom je však možná něčím docela jiným.

Jestliže někdo bude chtít opět na úzce vymezené konfesi, pak ho zprvu jistě nebude možné tím, co bylo řečeno, přesvědčit - prostě

proto, že svého sluchu dopřává tomu, co se, jak jsme viděli, událo jen na povrchu, že to je jen vnější stranou vlastních Kristových činů, jež jsou duchovní povahy. Chtěli jsme si vykreslit ve svých duších, jak byl někdo svou karmou doveden k těmto duchovním Kristovým činům, a je proto velkým vzorem pro sjednocení pozemských náboženství, jak k tomu byl doveden Parsifal, a připomenout si pokračování pověsti, které praví, že Grál byl v době, kdy se v Evropě stal neviditelným, odnesen do krajů kněze Jana, jehož říše se rozkládala za hranicemi krajů, jichž dosáhli křižáci na svých výpravách. V dobách křížových výprav byl dosud uctíván kraj kněze Jana, Parsifalova nástupce, a vzhledem ke způsobu, jakým byl tento kraj hledán, je třeba říci: Třebaže to vše bylo vyslovováno v pozemsko-zeměpisných formulacích, místo kněze Jana v podstatě nelze na Zemi najít.

Bylo to snad tušení, skrývající se v této evropské pověsti, jež chtělo vytvořit pokračování pověsti o Parsifalovi, tušení toho, že Kristus v nás, aniž bychom si toho byli vědomi, od té doby působí i v hlubinách Orientu a že možná to, co se v Orientu odehrává nahoře ve vědomí v podobě náboženských rozepří, by mohlo být výrony a zjeveními pravého Kristova impulsu překonáno zrovna tak, jak se to podle Parsifalova zjevení začalo dít na Západě? Je snad sluneční světlo Grálu povoláno k tomu, aby svítilo na všechny pozemské bohy, jak je to symbolicky naznačeno tím, že když panna přináší zlatě skvoucí misku s tajemstvím Grálu uvnitř, poblednou ostatní světla v jasu Grálu? Smíme snad očekávat, že - na rozdíl od názoru, který dnes panuje - dosud v nevědomí působící Kristovy síly přistoupí ve změněné formě k tomu, co dnes jako světlo zasvitlo na Západě, podle dávných slov: Ex oriente lux? Bude se snad moci spojit světlo se světlem?

i

K tomu však bude nutné, abychom byli připraveni - my, kteří jsme karmou postaveni na půdě zeměpisných, kulturních proudů, jimiž procházelo tažení Krista, už když prostupoval Ježíše Nazaretského v nadzemských oblastech, aby pak postoupilo na Východ. Podívejme se vzhůru a vytušíme, že našimi výšinami procházelo Kristovo tažení již ve svém předpozemském projevení. Učiňme se schopnými

porozumět mu tak, abychom správně porozuměli
tomu, co nám snad jednou může sdělit, až přijde čas, kdy jiná po-
zemská vyznání budou prostoupena jeho impulsy.

*R. Steiner: Christus und die geistige Welt. Von der Suche nach dem
heiligen Grál. GA 149. Přednáška z 2. ledna 1914, Lipsko, str. 93nn.*